

Express Görüşme Notları

**Ümit Bayazoğlu'nun
Ece Ayhan ile yaptığı
görüşmeden notlar.**

Hazırlayan:

Uđur Yanıkel <ugur.yanikel@gmail.com>

Haziran 2016

YAYIN PASAJ.org

Kartalın yere inmesini bekledim

Ben karşı tarafı dinlemem. Yazılarımda da sorularla karşılıklar arasına bağlantı yoktur. Beni bu yüzden vantrologlukla suçladılar. Haklı olabilirler, ama ben karşımdakini dinlemem. Söyleyeceklerimi söylerim o kadar.

Çok adam kırdığımı kabul edişim, Onat Kutlar'ın ölümüyle başlar. Onat öldü; birden bire düşündüm, Onat benim arkadaşım. Benim dışarıda ameliyat oluşumda çok faydası oldu. Ben tek başıma nasıl giderdim! Onat'ın ölümü çok etkiledi beni. Ben onunla yaşarken boğuşurum, ölmüşken değil. Sorun Onat'ın arkadaşım oluşuydu. Arkadaşımın yaptığını içime yediremedim. Çok sert çıktım adama. Zürih'ten "Gidi Onat Kutlar" diye mektup yolladım. Ona sahip çıkanlara da çok sert çıktım. Cevap Çapan, Önay Sezer, Can Yücel ve karısı bana, iadeli-taahhütlü ve ortak imzalı mektup yolladılar. "Sen kara çalyorsun" diye. Zürih'te aldım mektubu irkildim. Cevap olarak "dedikleriniz doğrudur" diye iki satırla karşılık verdim. Ferit Edgü'ye "senin namusunu çarçafa dolar, dörde katlarım" dedim, "bana öyle namuslu gözükme" dedim. Önay Sözer'e, "derin puşt" dedim. Leyla Erbil bana tokat attı. "Mahkemeye ver!" diye bağırdı. Türkiye'de adliye var mı? Nasıl mahkemeye vereceğim? Günlerce aradım onu, kartalın yere inmesini bekledim. Stella'yı bile bu yüzden kırdım. Bu olayda Jak Kamhi bile yer aldı biliyor musunuz? (Jak Kamhi'nin Türkçesi Yusuf Çiftçi'dir.) Stella arkadaşı Kamhi'ye sahip çıktı. Ona sordum, "bu işi gayri şahsi mi yapıyorsun, yoksa duygularınla mı?" diye, "ben Kamhi'yi insan saymam" dedim. O da, "ben de seni" gibilerinden bir şeyler söyledi. Üzerine yürüdüm, "hadi hodri meydan" dedim, "polis çağır" dedim. Yapılmaması gereken şeyler yapıyordum.

Tıpkı Tektaş Ağaoğlu olayında olduğu gibi. Tektaş, “şairler imtiyazlıdır” dedi. İlhan Berk filan da vardı yanımızda. İtiraz ettim. Dayatınca, “senin baban hırsız, büyükbaban da hırsızdır” dedim. Şimdi düşünüyorum da Asım Bezirci, Rauf Mutluay hepsi kendine göre iyi insanlar. Kötülükleri varsa da kendilerine. Şimdi önüme çıksalar özür dilerim. Sivil itaatsizliğin de bir sınırı varmış, bunu öğrendim. İnsan kendine yeniden bakmak zorunda. Her insan her an yer değiştirebilir.

Zürih’te bir Alkolik Necla vardı. Kapının ardında yaşayan kadınlardan. Bunlar hayata göz deliğinden bakarlar. Hatta kapının ardına sandalye çekerler. Bana Atatürk’ün cinsel hayatını sormuştu. “Normaldir” dedim, adam kadını bulamamış. Adam karısından Bakanlar Kurulu kararıyla boşanıyor, daha Medeni Kanun yürürlüğe girmemiş. İkinci defa Zürih’e gidişimde bu Necla bana bu defa genç erkeklerle yaşayan Safiye Ayla’nın cinsel hayatını sordu. Buna da “normaldir” dedim. Erkeğin parası olunca, yaşlı da olsa genç kadın tutabilir. Eğer kadının parası varsa, neden kendine genç erkek tutmasın! O zaman Necla bana kızmıştı, “sen de her şeye normaldir diyorsun” diyerek...

İnsan türünün temel maddesini sağlayan kadındır. Erkek fazladan bir varlıktır. Ondan sanatla falan uğraşıyorlar. Halbuki bilmiyorlar: Cibiliyetin cinsi olmaz.

Babam enseme vururdu

1938 senesinde Eceabat’tayız. Annem, babam, ablam ve ben. Başöğretmen okula başlayacaksın dedi. Yalınayaktım. Bana takunya aldılar, takunya ile sınıfa girdim. Babam yemek yerken enseme vururdu. Az yiyeyim diye. Annem kitaplarımı yakardı.

Bizde delileri odunla döverler

Bizde delileri çok sömürüyorlar. Güya Osmanlı'da akıl hastalarını müzikle tedavi ederlermiş. Bazı makamlar bazı hastalıklara iyi gelirmiş. Yalan, bizde delileri odunla döverler. Muzaffer Buyrukçu ile Orhan Kemal anlatmıştı. Küçükpazar ile Süleymaniye arasında bir şifahanede içerlerken, delilerin kapatıldığı mahzene soğutmak için rakı şişesi saklarlarmış. Anlayın.

Tecavüz hiç ummadığın zamanlarda, hiç ummadığın kişilerden gelir. Bir operada var, nöbetçi subay, idam edilecek adamın sevgilisine, “bana bir kere verirsen, erkeğini asmam” der. Kadın da ne yapsın, verir. Halbuki adam çoktan idam edilmiştir. Doktorlar da hastalarını kullanır. Nilgün Marmara'yı Dr. M. Ö. düzmek istemişti. Muayenehanesinden soluk soluğa geldiği Cennetbahçesi'nde anlattı. Uydurmuş olamaz. Ama Tezer Özlü yazdı. Prof. S. Ö., Tezer'e “benimki beton gibi” demiş. “Çocukluğumun Soğuk Geceleri”nde vardır. Biz bu Prof'a, Münir Özkul ile Hıyar S. adını takmıştık. Delileri çok sömürüyorlar vesselam.

Devletle gelip devletle giden sultanları şairler yazar

Ben onlara ‘okumuşlar’ diyorum. Bütün Osmanlı tarihinde bunlara rastladım. Cumhuriyet dönemi bir yana, 600 yıllık Osmanlı İmparatorluğu sürecinde entelektüel anlama kendi koşulları içinde yaklaşmış tek bir aydın göremedim. Eğer olsa, bir Abdurrahman Çelebi'ye bile evet derim. Günümüzde aydınlar var deniyor. Bunlar bir ‘sıçrama’ ile

ortaya çıkmışlar. Bence gülyüzlülikle, davudi ses tonu olmakla aydın olmak birbirine karıştırılıyor. Kimse Anadolu'yu tutmuş şu temel 'örgütlenmiş sorumsuzluk' kavramı ve gereği üzerinde durmuyor.

Benim burada yaptığım 'gediksiz' aydın aramak değil. Zaten böyle edersek tarihte bir yere varamayız. Evet biliyorum, önemli olan insanın 'son oturduğu yer'dir, oraya gelinceye dek geçirilen 'ara konaklar'da önemsiz mi ki? Ben burada 'verili imgeler'in hemen hiç kurcalanmayışı noktasına parmak basıyorum. 1839'dan yana olup bitenler biraz kılık kıyafet değişimidir. Entelektüel, bütün ömrünce, bir belalı gibi gerçeğin arkasındadır. Bilinir ki biz hiç malın fiyatını belirlemiyoruz. Bizim kendi tarihimiz bile Batı dillerinin egemenliğinde yazılır. Demem şu ki, 'yukardakiler'in yapıp ettikleri bizim burada işimize yaramıyor, yaramaz. Bizi şu ilgilendirsin derim: Devletle gelip devletle giden sultanları şairler yazar. Nefi, bir şiirinde 'padişah edilgen olursa, halkın halı nice olur' diye düşündüğü için boğdurulmuştur.

Düz halkı çok seviyorum

Düz halkı çok seviyorum. Onlardan insana ciddi zarar gelmez. En son başımdaki kanserli uru alırlarken, hastane koğuşunda buluştum onlarla. Halime acıyıp, yemek tablamı getirip götürdüler. Ezan okunurken doğruluyorlar ve sessiz kesiliyorlar. Hatta biri beni "Şşşt!" diye uyardı. Sonra onların hiç canları sıkılmıyor. Öyle konuşmadan, bir şey de yapmadan saatlerce oturabiliyorlar. Burada bir börekçi var. Her şeye zam geldiği hâlde o zam yapmayınca tuhafıma gitti; sordum: elindeki malı zamdan önce aldığını, o yüzden fiyatını arttırmadığını söyledi. Düz halkı işte bu yüzden seviyorum.

Zıplamayan İngilizdir!

Yurttaşlık duygusu bizde gelişmedi. Ne anne ne baba ne okulda eğitilmedik. İsviçre galibiyetine korna çalmayan adamın üstüne yürüyen stadyum kalabalığının başka bir şey, o devlet kışkırtması. Arjantin devlet başkanı, Falkland Savaşı sırasında meydanda konuşma yaparken, “zıplamayan İngilizdir” diye bağırışlardır. O kalabalıkta bacaklarından sakat iri olduğunuzu düşünün.

Sahici bir adam

Cihat Burak, “muhit yapmak gibi bir kaygım hiç olmadı” derdi. Onu çok özleyorum. Onun için sahicilik bir yaşam tarzıydı. Bir gün Fenerbahçe'deki evine beni yemeğe çağırdı. Yemek olarak sorada elma ve haşlanmış yumurta vardı. Bu kadar sahici bir addam. Bu adamda ufak tefek yalan bile yok.

Papirüs'ün vergi mükellefi

Cemal Süreya da hiç kimsenin gitmediği kahvelere giderdi. Herkes Sabahattin Eyüboğlu'nun evine giderken, Cemal bir gün olsun gitmedi. Sonra onun 500 liraya mı ihtiyacı var, 500 liralık çalışırdı, 501 liralık değil. O, Papirüs'ü çıkarıncaya kadar vergi mükellefi değildi.

Cemal Süreya, Haydarpaşa Lisesi'nde yatılı okudu. Yaz oldu mu bütün çocuklar evine, memleketine giderken, Cemal o koskoca binada yapayalnız kalırdı. Cemal, arkadaşlarına masa altından para verirdi, eve giderken taksi tutsun, kadın arkadaşının yanında mahcup olmasın diye. Kadıköy'e geçerken, dostlarına vapur jetonu ikram ederdi. Hep böyle incelikleri olan adamdı. Turgut Uyar da temel şeylerini hiç bozmadı. Bence

Turgut'tan en çok etkilenen Bilge Karasu olmuştur. Aslında karşılıklı tabii. Ankara'da komşuydular. Belki de Bilge gizli gizli aşıktı. Turgut düzyazıdan hiç korkmadı. Yani kendi yolunda gitti. Bana sordular, "Bilge Karasu'yu niçin anmıyorsun" diye. Gerçekten hiçbir yazımda adı geçmez. Yıllar oldu, Karasu Ankara'dan gelmiş, A takımı olarak ziyaretine gittik. Yolda bana "ele aldığın Kınar Hanım, Denizkızı Eftalya, kantolar v.s gibi şeylerin zaten kendi kendine renkleri var" dedi. Ben de kırıldım tabii.

Bilge, aslında bir üçlüden gelir. Özcan Ergüder, Feyyaz Kayacan ve Bilge Karasu Anglosakson kültüründen gelirler. Biz onlardan çok şey umduk, ummuşuz. Bilge Ankara'da kaldı, -Mavi Kent diyor Ankara'ya-, tam arınmaya girdi. Çok uzak göndermeler yaptı.

Turgut ile Edip'in genç şairler üzerinde büyük etkisi olmuştur. Daha çok da Edip'in. Şimdi şimdi Cemal'i de sevmeye başladılar. Bilmiyorlar da ondan.

Altı yaşında Zaza "müteferrika"da

Cemal Süreya üvey annelerin nasıl kemik kırdığını bilir. Üvey annesi, İnegöl'de, kız kardeşini saçlarından tutup, kuyuya sarkıtmış. O 6 yaşında müteferrika'ya giriyor, Erzincan'dan sürgün Zaza ailesiyle birlikte. Ama şiirde hiç trajediye girmedi, kaçındı. Gördüğü, bildiği halde şiirine trajediyi hiç sokmadı.

Köprüaltında üç Mülkiyeli

Üç Mülkiyeli, 12 martta, köprüaltındaki Erzurum çayevinde (ruhsatı Ümmühan Gülsüm adınaydı): Cemal Süreya, Sezai Karakoç ve Doğan Yel. Üçü de işsiz ve parasız. O gün aralarında kararlaştırdılar, burada yeniden

biraraya geldiklerinde, kim önce işe girerse ilk maaşını alıp elecek, diye. İlk önce Doğan Yel iş buldu, Koç Holding'te. Cemal ile Sezai üç gün bekliyor, adam gelmiyor. Vay canına insan ne tuhaf değil mi?

“Faytonla uçmuşuz”

İkinci Yeni'nin babası Sezai Karakoç'tur. Sonra Cemal Süreya gelir. İkinci Yeni için “bu bir Mülkiye hareketidir” derdi. Cemal bir kuyruklu yıldız gibi sevildi. Ama Maviler ve TKP şemsiyesi altında toplananlar aleyhinde konuşmaya başladılar. Çünkü sanat onlardan soruluyor. Aynı dışlamayla ben de karşı karşıyaydım. 1956 yılıydı, sivrilişim bu yılda oldu. O yıla kadar şiirlerimi hiç basmadılar. İkinci Yeni'ye karşı “yeni formlara ihtiyaç yoktur” dediler, “Faytonla uçmuşuz”, “Hamza son şarkıyı 40'a bölmüştü”. Böyle dışlamalar çok. Nahid Sırrı Örik sırf eşcinsel diye horlanıyordu. Bir de savaş boyunca babasıyla 9 yıl yurtdışında yaşamış diye.

“Bu dünyada şiirden başka bir şey yok”

1957 şubatında A Dergisi'ne katıldım. Mina Urgan'ın keşfi Akşit Göktürk, Ülkü Tamer, Kemal Özer, Edip Cansever, Erdal Öz, Hilmi Yavuz, Ferit Öngören, Adnan Özyalçınar, Demir Özlü, Onat Kutlar, Önay Sözer, Özcan Başar (Kürşat'ın amcası), Ergin Ertem, Ergin Günçe (Çatladıkapılı), Yusuf Atılgan hepsi orada. Fatih'te bir kahvede toplanılırdı. Akşit Göktürk bambaşka, okuyucu yönünden sanat eseri ve sanatçı teması üzerinde derinleşti. Hiçkimsenin bakmadığı bir pencereden baktı. Edip Cansever, “bu dünyada şiiren başka bir şey yok” derdi. Onları çok seviyorum. Çok özlüyorum. Çünkü hayatları boyunca şiirde kaldılar. Edip gibi Turgut Uyar'da “bu dünyada şiirden başka bir şey yok” derdi. Belki de Edip'in şiire

hiç girmemesi gerekirdi. Kapalıçarşı'da dört tane dükkanı vardı. Babası büyük bir Masondu. Meyhaneden çıkıp arabaya biner, Bebek'te oteline giderdi. Ama şiire girdi ve şiirde kaldı. Edip Cansever'i en çok seven şarkıcı Muazzez Abacı'dır bilir misiniz?

İnsan nasılsa herkes öyledir

Turgut Uyar güzel bir adamdı. Edip de öyleydi. Cemal ile ben gençlikte yakışıklıydık. Sonra kadınlar Cemal'i çok severlerdi, ama profilden. Cemal de güzele yakından ve her cepheden bakardı.

Bir gün Edip bana, Fenerbahçe'deki yazlık evinde "dikkat et" dedi, "sıra sana geliyor". Bir kız bütün İkinci Yeni'yi dolaşıyordu.

Çevirmen Galip Üstün ile Gazeteciler Cemiyeti'nde buluştuk. Cemal Süreya'da var. Meydan Larousse'un ikinci çıkışı. "İş arıyorum" dedim. Galip, "Ben de iş arıyorum" diye karşılık verdi. Cemal bozuldu tabii. İşi var, evi var, her şeyi tıklarında v.s diye. "Simurg İbo" da Ankara'da öğrenciyken, zor durumdaymış. Bir arkadaşı ondan para istemiş, "benden istemeyesin diye senden borç para istiyorum" demiş. Onun gibi bir şey. İnsan ne tuha değil mi? "İnsan nasılsa herkes öyledir", bunu bana Cemal söylemişti. Marx'tan mı okumuş, şimdi hatırlamıyorum.

Çok ayı ürküttüm

Köylü kentten köyüne dönüyor, yalnız ve ansızın karşısına bir ayı çıkıyor. Kaçış yok. Köylü çırılçıplak soyunuyor. Ayı anadandoğma adamı görünce ters geri kaçıyor. Ben de böyle yaptım, çok ayı ürkütüp kaçırttım.

Evet, biz 31 kuşayıyız!

Cemal Süreya herkese, “hangi elle 31 çekiyorsun” diye sorardı. Evet, biz 31 kuşayıyız. Tesadü tevellüt de tutuyor zaten. Ben ilk otuzbirimi Jules Verne okurken çekmiştim. Cemal Süreya da ilk otuzbirini bir karikatüre çekmiştir. Yoksulluğa bak, o kadar yoksul ki, resim alacak parası bile yok. Ergin Günçe 31 konusunda tam bir uzmandı. “Sağ elinden sol eline alınca, başkasının eline vermiş gibi oluyor” derdi. Sonra solaklara sağ elle, sağ elini kullananlara sol eliyle 31 çekmeyi önerirdi, alışılmadık bir eksenide gitsin gelsin diye. Cemal Süreya da herkese hangi elle 31 çektiğini sorardı. Soracak tabii, biz 31 kuşayıyız hem de 31 doğumluyuz, sizin gibi doluya değil, hep boşa akıttık.

İncil Sesli Keçiler

Sezai Karakoç hiçbir zaman pes etmedi. Giderek içine kapandı, o da mülksüz şairlerdendir. Ama şimdi cemaati var, “İncil Sesli Keçiler”i. Mülkiyenin kantininden bir kız sevdi. “Pin Pon” şiirini onun için yazdı. Sezai’yi yıllar önce ziyaret ettim. Artık tamamen kopmuştu. Müridleri bizi konuşturmadı, hep lafa girdiler. Cemal Süreya da ziyaret etmek istemişti ama, “benimle görüşmek için randevu alsın” deyince gitmemiş.

İsim babası Muzaffer Erdost

İkinci Yeni’yi ilk keşfeden Pazar Postası ile Muzaffer Erdost’tur, 1956’da, sadece keşfeden değil, aını koyan da odur. Oktay Rifat ise İkinci Yeni’yi 15 gün sonra keşfetti. Aynı yılın aralığında “Perçemli Sokak” adlı kitabını

yazdı. Simavi'nin ödül töreninde, "İkinci Yeni'nin babası benim" dedi. Buna ben ve Cemal Süreya tepki gösterdik. Çünkü İkinci Yeni'nin öncesinde hiç görünmemişti. Bana bu duruma ne diyorsun diye sordular, "insan benmerkezcidir, olabilir" dedim. Oktay'ı daha çok TKP destekledi. Genç şairleri çok etkilemiştir. Ama Enis Batur, İzzet Yasar ve Mustafa Irgat bizden, Cemaal'den, benden, İlhan Berk'ten etkilendiler.

Sedat Simavi Ödülü

Benim şiirde veya başka şeylerde hiç ödülüm yok. Olmamıştır. Yanılmıyorsam 1982'de Memet Fuat "Yort Savul, Çok Eski Adıyladır" ile beni aday göstermiş. Vermemişler, olacak şey değil tabii. Cemal'e de hiç ödül vermek istememişlerdir. Veya istemeye istemeye vermişlerdir. Üvercinka'nın ödülüne Arif Damar'ı ortak ettiler. Çünkü sanat onlardan sorulur. İlhan Berk söylemişti, Edip Cansever, Sedat Simavi heykelciği için evine marangoz çağırıp özel mobilya yaptırmış. Edip'in evinde içiyorlarmış, Mefaret Hanım, Nahit Hanım. Edip, Simavi heykelciğine sarılıp soytarılık yapmaya başlamış. Mefaret Hanım, Nahit Hanım'a "yaşarken de arası çok iyiydi" demiş.

Bizim toplu fotoğrafımız bile yoktur

İkinci Yeni şiiri insanda yazmak duygusu uyandırır. Tabii aynı takım içinde. Arkadaşlar buldukları simgeleri değiştokuş ederlerdi. Bundan rahatsızlık duyulmazdı. Haliyle böyle alışverişler başlangıçta yapıldı. Mesela Turgut Uyar "Geyikli Gece"yi yazdı. Edip de, Cemal de, İlhan da bunu kullandı. Sonra fayton, Cezayir'e dair vs. şeyler takas edilmiştir. Ama evli evine köylü köyüne, herkes gitti. Bilir misiniz, biz İkinci Yenici şairler hiçbir zaman bir araya gelmedik. Bizim toplu fotoğrafımız bile yoktur.

Kendini incitmeden değişmek

Bir de tabii Behçet Necatigil var! 1958’de “Arada” kitabı çıkmıştı. İlhan Berk bana dedi ki, “bu adam bizi izliyor”. Ben de “evet” dedim, ama nasıl izlemek! Sonra meydana çıktı. O da değişimi önceden sezmiş biri. Ama değişimi kendini incitmeden yaptı. Turgut Uyar “Divan”ı, Necatigil ise “Divançe”yi aynı zamanlarda çıkardılar. “Ölünün arkasından konuşursak” diye bir düzyazımda ona gönderme yapmışım, “divandı, sedirdi” diyerek. Alınmış. Sonra karşılaştık. Şiirlerini övdüm. Bunun üzerinde bana bir şiirle karşılık verdi. Hem beni eleştiriyorsun hem de şiirlerimi övüyorsun manasında bir karşılıktı bu. Muhteşem Sünter, Behçet Necatigil’in öğrencisidir. Bak Necati Cumalı, Cahit Külebi İkinci Yeni’yi izleyemedi. Melih Cevdet Anday ise sonradan izledi. Tefik Akdağ sahici bir İkinci Yenici’dir. Nedense adı geçmez, böyle bilinmez.

Çakmak hattı

Biz Fazıl Hüsnü Dağlarca’yı şiirin müstahkem mevki sayardık, alınması imkansız. Beyaz Dergisi’ne verdiğim şiirde “meğer Çakmak hattıymış”, hayalkırıklığı yani yazmışım. Çakmak hattını Fransızlar’ın ünlü Majino hattına özenen Fevzi Çakmak yaptırmıştı. Saroz Körfezi’nde, Orhan Veli’nin askerlik yaptığı yer olan Evreşe Köyü’nde. Hiçbir işe yaramadı, emek ve para boşuna gitti. Şimdi çobanlar buraya kakalarını yapıyorlar. Şiirimde bunu açmıyorum tabii, nereden bilsinler! Ayrıca yine o şiirimde Dağlarca’nın “Aybaşlarında Memnundu” şiirinden “Memnunsuz cihandan ve hükûmetten” dizesini alıntıladım. Ahmet Soysal rahatsız oldu, Dağlarca ile aramda kaldı. Beyaz’ın aynı sayısında bana cevap verdi. Hem Dağlarca’yı hem de beni çok sever. (Bir yılbaşı gecesi Kadıköy’deki Vagon

Kırathanesi'nde yapayalnız Dağlarca'yı çok şaşırtmış ve sevindirmiştir.) Bir gün karşılaştığımızda “neden bir sayı sonra cevap vermedin” diye sordum. Ben o şiiri Dağlarca'ya değil, genç kuşaklara yazmıştım.

Gençlere yol olsun diye

Ben kendimi yıkıyorum, gençlere yol olsun diye. Birçok kere yazdım, pek anlamadılar. İngiliz ortaçağ şairlerinden bir kadın der ki, “sana yol olsun diye soyunuyorum”. Sevgilisi ilk hareketi yapamaz, çekinir utanır. Soyunsun diye. Kadın mahcup sevgilisini rahatlatmak için, adama yol olsun, soyunsun diye. Ben de gençlere yol olsun diye soyunuyorum. Bir kısmı fantazi ama bir kısmı doğru! Benden başka Türk edebiyatında bunu yapan bilmiyorum. Varsa çıksın ortaya. İyi ki ölüm var. Sözüm iyimser bir söz aslında. Ya ölüm olmasaydı? Felaket bir şey bu. Ölümsüzlük kadar felaket bir şey yok dünyada. İyimser bir bakış açısı bu.

İkinci Yeni atlası

Cemal Süreya ile TRT2'den birileri ölümüne yakın evinde röportaj yapmıştı. Bir ara muhabir İkinci Yeni'nin ne olduğunu, nasıl tarif edilebileceğini sordu. Cemal çok güzel bir öykü ile İkinci Yeni'yi anlattı. Sonradan bunu yazdı mı bilmiyorum ama, kitaplarına girmemişse büyük kayıptır. Cemal ayaktaydı ve elinde kadehi vardı. “Bunun için önce masaya bir atlas açacaksınız ama denizler, nehirler yere dökülecek diye korkmayacaksınız” diyerek söze girdi. “Farzedin di” dedi, “Ortaköy'de sevgilinizle kavga ediyorsunuz. Öyle bir laf ediyor ki, zıvanadan çıkıp kızı denize atıyorsunuz, sonra arkasından kendinizi de. Sarayburnu'ndan Marmara'ya, Çanakkale Boğazı'ndan Ege'ye açılıyorsunuz. Mesina Boğazı'ndan geçip Cebelitarık'tan Atlas Okyanusu'na çıkıyorsunuz.

Barbados'tan Jamaika'ya, oradan Panama Kanalı'nı aşıp Büyük Okyanus'a geçiyorsunuz. Cava ile Sumatra arasından Hing Okyanusu'na, derken Kızıldeniz'e giriyorsunuz. Süveyş'ten geçip, Limasol açıklarından Meis'i görüyorsunuz. Oradan dönüp bizim denize giriyorsunuz. Nihayet kız Burgaz Adası'nda karaya çıkıyor. Ardından da siz. Kızı yakalayıp kalın bir dut ağacına bağlıyorsunuz. Sonra ona zorla çingene müziği dinletiyorsunuz. İşte İkinci Yeni budur.”

ECE AYHAN ANLATIYOR (1)

"Sivil itaatsizliğin de bir sınırı varmış..."

UMİT BAYAZOĞLU

Ecehobililere, Ecefobililere, Ece'yi merak eden herkese, bilhassa şairlere Ece'nin çok selamı var.

Bir iddiaya göre, köyleri zorla cami inşa edilen Nazilli'nin Almut köyüne gitmek, bu aralıkta, yol üstünde olan Ece Ayhan'dan, "Morötesi-Requiem ya da Sıkı Fuhuş" adını verdiği ilk romanını, Express'te tefrika etmek üzere almak için 24 saatliğine uğradığım Çanakkale'de kalakaldım. Buraya adım attığım anla başlayan ve aralıksız süren Ece'nin büyük cümlesini ancak onuncu günde kesebildim.

Ece, Çanakkale'de saat kuleli meydana açılan Kemal eri sokakta, sobalı bir evin ikinci katında, dayısının oğlu Ece Deniz ile yaşıyor. Sağlık durumunu gazetelerden öğrenmişsinizdir. Yazılarla aşağı yukarı doğru. Peşpeşe geçirdiği ameliyatlardan yorgun düşmüş. Bu yüzden okuyamaz, yazamaz oluşu da onu iyice karamsar yapmış. İçinde, "geri dönüşsüz bir şekilde bazı şeylerin kırıldığı" söylüyor sık sık. Evden dışarı hiç çıkmıyor. Aylarca çıkmadığı olmuş. Gelişimden sonra, havalar da iyi gidince, üç kere Donanma kahvesine ve Yalihan'a gittik. Kolumda biri olduğu halde, öbür elinde baston, 50 metrelik bir yürüyüşte bile yoruluyordu ama, bir kere de çıktı mı eve dönmek istemiyordu.

"Ben geçmişte çok adam kırmışım" ve "sivil itaatsizliğin de bir sınırı varmış" temaları, onda duymaya alışmadığımız yenilikler. Bir de "kendini yıkmak" var, "gençlere, şairlere yol olsun" diye. Bu süreci çoktan başlattığı da pek bilinmiyor. Konuşmalarından şair arkadaşlarının, başta Cemal Süreya olmak üzere bütün İkinci Yeniciler'e hasret çektiği çıkıyor, durup durup özlemle ve lezzetle adlarını sıralıyor. Çok kimse inanmayacak ama, "içinden ağlamak geldiğini" bile itiraf etti.

Şu sıralar İstanbul'da yeniden bir Ece modası çıktığı biliniyor. Yankıları Çanakkale'ye kadar geliyor. Gazeteler, televizyonlar, hatta sosyete dergileri bile onun peşinde. Kültür Bakanı Ercan Karakaş'ın, şairi evinde ziyareti etkili olmuş. Anayasa Mahkemesi'nin şair başkanı Yekta Güngör Özden de telefonla Ece'nin hatırını sormuş. Ama

bunların hiçbiri oyalamıyor onu.

Ece ile "konuşmak" da bir tuhaf. Kesintisiz bir "bilinç akımı" gibi... Ancak lafını keserek, sözü ele alabilirsiniz. Ahişık olmayanlar yadırgar ama, verevine bir söyleşi çıkar ortaya. Bu konuşma da öyle işte, aşağıdan yukarı da, sağdan sola da okunabilir.

Ben karşı tarafı dinlemem. Yazılarımda da sorularla karşılıklar arasında bağlantı yoktur. Beni bu yüzden vantro-

sert çıktım adama. Zürih'ten "Gidi Onat Kutlar" diye mektup yolladım adama. Ona sahip çıkanlara da çok sert çıktım. Cevat Çapan, Önay Sezer, Can Yücel ve karısı bana, iadeli-taahhütlü ve ortak imzalı mektup yolladılar. "Sen kara çalışıyorsun" diye. Zürih'te aldım mektubu irkildim. Cevap olarak "dedikleriniz doğrudur" diye iki satırla karşılık verdim. Ferid Edgü'ye, "senin namusunu çarşafa dolar, dör-

dedim. Yapılmaması gereken şeyler yapıyordum. Tıpkı Tektaş Ağaoğlu olayında olduğu gibi.

Tektaş, "şairler imtiyazlıdır" dedi. İlhan Berk filan da vardı yanımızda. İtiraz ettim. Dayatınca, "senin baban hırsız, büyükbaban da hırsızdır" dedim. Şimdi düşünüyorum da hepsi kendine göre iyi insanlar. Kötülükleri varsa da kendilerine. Şimdi önüme çıksalar özur dilerim.

yan kadınlardan. Bunlar hayata göz deliğinden bakarlar. Hatta kapının ardına sandalye çekerler. Bana Atatürk'ün cinsel hayatını sormuştu. "Normaldir" dedim, adam kadını bulamamış. Adam karısından Bakanlar Kurulu kararıyla boşanıyor, daha Medeni Kanun yürürlüğe girmemiş. İkinci defa Zürih'e göçümde bu Necla bana bu defa genç erkeklerle yaşayan Safiye Ayla'nın cinsel hayatını sordu. Buna da "normaldir" dedim. Erkeğin parası olunca, yaşlı da olsa genç kadın tutabilir. Eğer kadının parası varsa, neden kendine genç erkek tutmasın! O zaman Necla bana kızdı, "sen de her şeye normaldir diyorsun" diyerek...

Bizde delileri çok sömürüyorlar. Güya Osmanlı'da akıl hastalarını müzikle tedavi ederlermiş. Bazı makamlar bazı hastalıklara iyi gelirmiş. Yalan, bizde delileri odunla döverler. Muzeffer Buyrukçu ile Orhan Kemal anlatmıştı. Küçükpazar ile Süleymaniye arasında bir şifahanede içerlerken, delilerin kapatıldığı mahzene soğutmak için rakı şişesi sakladıklarını anlatmış. Anlayın.

Tecavüz, hiç ummadığım zamanlarda hiç ummadığım kişilerden gelir. Bir operada var, nöbetçi subay, idam edilecek adamın sevgilisine, "bana bir kere verisen, erkeğini asmam" der. Kadın da ne yaparsın, verir. Halbuki adam çoktan idam edilmiştir. Doktorlar da hastalarını kullanır. Nilgün Marmara'yı Dr. M. Ö. düzmek istemişti. Muayenehanesinden soluk soluğa geldiği Cennetbahçesi'nde anlattı. Uydurmuş olamaz. Ama Tezer Özlü yazdı. Prof. S. Ö., Tezer'e "benimki beton gibi" demiş. "Çocukluğumun Soğuk Geceleleri"nde vardır. Biz bu Prof'a, Münir Özkul ile Hıyar S. adını takmıştık. Delileri çok sömürüyorlar vesselam.

Ben onlara 'okumuşlar' diyorum. Bütün Osmanlı tarihinde bunlara rastladım. Cumhuriyet dönemi bir yana, 600 yıllık Osmanlı İmparatorluğu sürecinde entelektüel anlama kendi koşulları içinde yaklaşmış bir tek aydın göremedim. Eğer olsa, bir Abdurrahman Çelebi'ye bile evet derim. Günümüzde aydınlar var deniyor. Bunlar bir 'sıçrama' ile ortaya çıkmışlar. Bence gü-

Bir 'ilk' olay: Kültür Bakanı şairin evinde. Çanakkaleli bakan Ercan Karakaş, zor durumda olan Ece Ayhan'ı, yanında Belediye Başkanı ve ilin Kültür Müdürü olduğu halde ziyaret etti. Bakan Karakaş, bakan olmadan üç gün önce, bir tesadüf eseri, adını ilginç bulduğu için şairin "Çanakkaleli Melahat'a İki El Mektup ya da Özel Bir Fuhuş Tarihi" adlı kitabını satın almış. Bakan olur olmaz ilk icraatı da Ece Ayhan'ı ziyaret etmek oldu. Nisan'ın son haftası, 1995.

loglukla suçladılar. Haklı olabilirler, ama ben karşımdakini dinlemem. Söyleyeceklerimi söylerim, o kadar.

Sivil itaatsizliğin de bir sınırı varmış, bunu öğrendim. İnsan kendine yeniden bakmak zorunda. Her insan her an yer değiştirebilir.

Çok adam kıldığını kabul ediyşim, Onat Kutlar'ın ölümüyle başlar. Onat öldü; birden bire düşündüm, Onat benim arkadaşım. Benim dışarıda ameliyat oluşumda çok faydası oldu. Ben tek başıma nasıl giderdim! Onat'ın ölümü çok etkiledi beni. Ben onunla yaşarken boğuşurum, ölmüşken değil.

Sorun Onat'ın arkadaşım oluşuydu. Arkadaşımın yaptığını içime yediremedim. Çok

de katlarını" dedim, "bana öyle namuslu gözükme" dedim. Önay Sözer'e, "derin puşt" dedim. Leyla Erbil bana tokat attı. "Mahkemeye ver!" diye bağırdı. Türkiye'de adliye var mı? Nasıl mahkemeye vereceğim? Günlere aradım onu; kartalın yere inmesini bekledim. Stella'yı bile bu yüzden kırdım. Bu olayda Ják Kamhi bile yer aldı oluyor musunuz? (Jak Kamhi'nin Türkçesi Yusuf Çiftçi'dir.) Stella arkadaşısı Kamhi'ye sahip çıktı. Ona sordum, "bu işi gayri şahsi mi yapıyorsun, yoksa duygularınla mı?" diye, "ben Kamhi'yi insandan saymam" dedim. O da, "ben de seni" gibilerinden bir şeyler söyledi. Onun üzerine yürüdüm, "hadi hodri meydan" dedim, "polis çağır"

50 yıldan beri ağlamıyorum. 50 yıldır dişimi sıkıyorum. İlk ağlayışım Eceova'sında oldu. Ayakkabıları atmış, koşuyordum. Orda ayağıma diken battı, o zamandan beri ağlamıyorum.

1938 senesinde Eceabat'tayız. Annem, babam, ablam ve ben. Başöğretmen okula başlayacakmış dedi. Yalınayaktım. Bana takunya aldılar, takunya ile sınıfa girdim. Babam yemek yerken enseme vururdu. Az yiyeyim diye. Annem kitaplarımı yakardı.

İnsan ilişkilerini etik kurcalar. Ben etliği insan yerine kullandım. Bütün şairlerin etikçi olması lazım. Ben mesela şair değilim, etikçiyim....

Zürih'te bir Alkolik Necla vardı. Kapının ardında yaşa-

leryüzlülükle, davudi ses tonu olmakla, aydın olmak birbirine karıştırılıyor. Kimse Anadolu'yu tutmuş şu temel 'örgütlenmiş sorumsuzluk' kavramı ve gereği üzerinde durmuyor.

Benim burada yaptığım 'gediksiz' aydın aramak değil. Zaten böyle edersek tarihte bir yere varamayız. Evet biliyorum, önemli olan insanın 'son oturduğu yer'dir, oraya gelinceye dek geçirilen 'ara konaklar' da önemsiz mi ki? Ben burada 'verili imgeler'in hemen hiç kurcalanmayışı noktasına parmak basıyorum. 1839'dan yana olup bitenler biraz kılık kıyafet değişimidir. Entelektüel, bütün ömrünce, bir belalı gibi gerçeğin arkasındadır. Bilinir ki biz hiçbir malın fiyatını belirlemeziz. Bizim kendi tarihimiz bile Batı dillerinin egemenliğinde yazılır. Demem şu ki, 'yukardakiler'in yapıp ettikleri bizim burada işimize yaramıyor, yaramaz. Bizi şu ilgilendirsin derim: Devletle gelip devletle giden sultanları şairler yazar. Nefi, bir şiirinde 'padişah edilgen olursa, halkın halı nice olur' diye düşündüğü için boğdurulmuştur.

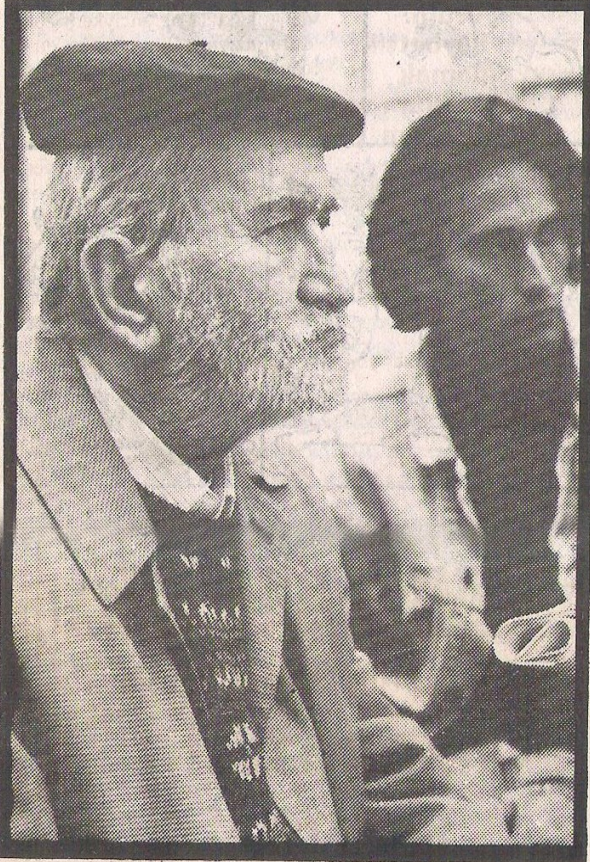
Düz halkı çok seviyorum. Onlardan insana ciddi zarar gelmez. En son başımdaki kanserli uru alırlarken, hastane koğuşunda buluştum onlarla. Halime acıyıp, yemek tablami getirip götürdüler. Ezan okunurken doğruluyorlar ve sessiz kesiliyorlar. Hatta biri beni "Şşşt!" diye uyardı. Sonra onların hiç canları sıkılmıyor. Öyle konuşmadan, bir şey de yapmadan saatlerce oturabiliyorlar. Burada bir börekçi var. Her şeye zam geldiği halde o zam yapmayınca tuhafıma gitti; sordum: elindeki malı zamdan önce aldığını, o yüzden fiyatını arttırmadığını söyledi. Düz halkı işte bu yüzden seviyorum.

Yurttaşlık duygusu bizde gelişmedi. Ne anne ne baba ne okulda eğitilmedik. İsviçre galibiyetine korna çalmayan adamın üstüne yürüyen stadyum kalabalığının başka bir şey, o devlet kışkırtması. Arjantin devlet başkanı, Falkland savaşı sırasında meydana konuşma yaparken, "zıplamayan İngilizdir" diye bağır-mışlardır.

(Devamı haftaya)

ECE AYHAN SİVİL İTAATSİZLİĞİN SINIRINDAN SESLENİYOR:

Çok adam kırmışım, özür dilerim

Çanakkale 1995 Mayıs, Ece Ayhan

Ece Ayhan ile Çanakkale'de yapılan görüşme sırasında tutulan notların ilk bölümü geçen hafta Express'te yer aldı. Önümüzdeki hafta sona erecek bu garip söyleşinin ikinci bölümüne, geçen hafta "teknik arıza"lar nedeniyle gümeye giden 4 paragrafı temiz çekerek başlıyoruz. Ece konuşmalarının ardından, onun ilk ve tek romanını tefrika edeceğiz. Böylece Express, ölmüş bir basın geleneğini canlandıracak. Bir zamanlar romanlar, önemli romanlar kitap olmadan önce gazetelerde tefrika olurdu. Ünlü yazarların kurduğu dünyalar ile halk, Ecece düz halk, gazetelerde tanıştırdı. Tefrikanın gördüğü ilgiye göre de kitaplaştırdı. Sonra sonra bu gelenek yozlaştırıldı ve ortadan kalktı. Express, Ece ile tefrika geleneğine yeniden merhaba diyor. Otobüste, vapurda, çaybahçesinde simit yerken roman okuyacaksınız, hem de bir Ece Ayhan romanı...

Kartalın yere inmesini bekledim

Çok adam kırdığımı kabul edişim, Onat Kutlar'ın ölümüyle başlar. Onat öldü; birden bire düşündüm, Onat benim arkadaşım. Benim dışarıda ameliyat oluşumda çok faydası oldu. Ben tek başıma nasıl giderdim! Onat'ın ölümü çok etkiledi beni. Ben onunla yaşarken boğuşurum, ölmüşken değil. Sorun Onat'ın arkadaşım oluşuydu. Arkadaşımın yaptığını içime yediremedim. Çok sert çıktım adama. Zürih'ten "Gidi Onat Kutlar" diye mektup yolladım. Ona sahip çıkanlara da çok sert çıktım. Cevat Çapan, Önay Sezer, Can Yücel ve karısı bana, iadeli-taahhütlü ve ortak imzalı mektup yolladılar. "Sen kara çaluyorsun" diye. Zürih'te aldım mektubu irkildim. Cevap olarak "dedikleriniz doğrudur" diye iki satırla karşılık verdim. Ferid Edgü'ye, "senin namusunu çarşafa dolar, dörde katlarım" dedim, "bana öyle namuslu gözükme" dedim. Önay Sözer'e, "derin puşt" dedim. Leyla Erbil bana tokat attı. "Mahkemeye ver!" diye bağırdı. Türkiye'de adliye var mı? Nasıl mahkemeye vereceğim? Günlerce aradım

onu, kartalın yere inmesini bekledim. Stella'yı bile bu yüzden kırdım. Bu olayda Jak Kamhi bile yer aldı biliyor musunuz? (Jak Kamhi'nin Türkçesi Yusuf Çiftçi'dir.) Stella arkadaşı Kamhi'ye sahip çıktı. Ona sordum, "bu işi gayri şahsi mi yapıyorsun, yoksa duygularınla mı?" diye, "ben Kamhi'yi insandan saymam" dedim. O da, "ben de seni" gibilerinden bir şeyler söyledi. Üzerine yürüdüm, "hadi hodri meydan" dedim, "polis çağır" dedim. Yapılmaması gereken şeyler yapıyordum. Tıpkı Tektaş Ağaoglu olayında olduğu gibi. Tektaş, "şairler imtiyazlıdır" dedi. İlhan Berk filan da vardı yanımızda. İtiraz ettim. Dayatınca, "senin baban hırsız, büyükbaban da hırsızdır" dedim. Şimdi düşünüyorum da Asım Bezirci, Rauf Mutluay hepsi kendine göre iyi insanlar. Kötülükleri varsa da kendilerine. Şimdi önüme çıksalar özür dilerim.

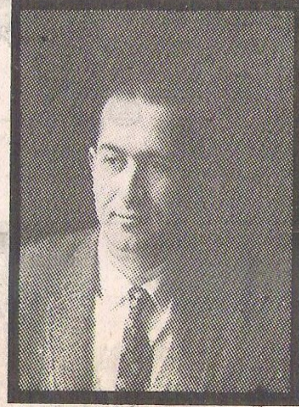
Sivil itaatsizliğin de bir sınırı varmış, bunu öğrendim. İnsan kendine yeniden bakmak zorunda. Her insan her an yer değiştirebilir.

Zürih'te bir Alkolik Necla vardı. Kapının ardında yaşayan kadınlardan. Bunlar hayata göz deliğinden bakarlar. Hatta kapının ardına sandalye çekerler. Bana Atatürk'ün cinsel hayatını sormuştu. "Normaldir" dedim, adam kadını bulamamış. Adam kansından Bakanlar Kurulu kararıyla boşanıyor, daha Medeni Kanun yürürlüğe girmemiş. İkinci defa Zürih'e gidişimde bu Necla bana bu defa genç erkeklerle yaşayan Safiye Ayla'nın cinsel hayatını sordu. Buna da "normaldir" dedim. Erkeğin parası olunca, yaşlı da olsa genç kadın tutabilir. Eğer kadının parası varsa,

neden kendine genç erkek tutmasın! O zaman Necla bana kızmıştı, "sen de her şeye normaldir diyorsun" diyerek...

İnsan türünün temel madde-sini sağlayan kadındır. Erkek

verir. Halbuki adam çoktan idam edilmiştir. Doktorlar da hastalarını kullanır. Nilgün Marmara'yı Dr. M. Ö. düzmek istemişti. Muayenehanesinden soluk soluğa geldiği Cennet-

1963 Ekim-İstanbul

fazladan bir varlıktır. Ondan sanatla falan uğraşıyorlar. Halbuki bilmiyorlar: Cibilliyetin cinsi olmaz.

Bizde delileri odunla döverler

Bizde delileri çok sömürüyorlar. Güya Osmanlı'da akıl hastalarını müzikle tedavi ederlermiş. Bazı makamlar bazı hastalıklara iyi gelirmiş. Yalan, bizde delileri odunla döverler. Muzaffer Buyrukçu ile Orhan Kemal anlatmıştı. Küçükpazar ile Süleymaniye arasında bir sifahanede içerlerken, delilerin kapatıldığı mahzene soğutmak için rakı şişesi sakladıklarını anlatmış.

Tecavüz hiç ummadığın zamanlarda hiç ummadığın kişilerden gelir. Bir operada var, nöbetçi subay, idam edilecek adamın sevgilisine, "bana bir kere verisen, erkeğini asmam" der. Kadın da ne yapsın,

İnsan ilişkilerini etik kurcular. Ben etiği insan yerine kullanırım. Bütün şairlerin etikçi olması lazım. Ben mesela şair değilim, etikçiyim...

1956-57 Ankara Bahçelievler

50 yıldan beri ağlamıyorum. 50 yıldır dişimi sıkıyorum. İlk ağlayışım Eceovası'nda oldu. Ayakkabıları atmış, koşuyordum. Orda

ayağıma diken battı, o zamandan beri ağlamıyorum. İnsan denizde ağlarsa anlaşılmaz.

bağçesi'nde anlattı. Uydurmuş olamaz. Ama Tezer Özlü yazdı. Prof. S. Ö., Tezer'e "benimki beton gibi" demiş. "Çocukluğumun Soğuk Geceleri"nde vardır. Biz bu Prof'a, Münir Özkul ile Hıyar S. adını takmıştık. Delileri çok sömürüyorlar vesellam.

Düz halkı çok seviyorum

Düz halkı çok seviyorum. Onlardan insana ciddi zarar gelmez. En son başımdaki kanserli uru alırlarken, hastane koğuşunda buluştum onlarla. Halime acıyıp, yemek tablamı getirip götürdüler. Ezan okunurken doğruluyorlar ve sessiz keşiliyorlar. Hatta biri beni "Şşşt!" diye uyardı. Sonra onların hiç canları sıkılmıyor. Öyle konuşmadan, bir şey de yapmadan saatlerce oturabiliyorlar. Burada bir börekçi var. Her şeye zam geldiği halde o zam yapmayınca tuhafıma gitti; sordum: elindeki malı zamdan önce aldığını, o yüzden fiyatını arttırmadığını söyledi. Düz halkı işte bu yüzden seviyorum.

Zıplamayan İngilizdir!

Yurttaşlık duygusu bizde gelişmedi. Ne anne ne baba ne okulda eğitilmedik. İsviçre galibiyetine korna çalmayan adamın üstüne yürüyen stadyum kalabalığının başka bir şey, o devlet kıskırtması. Arjantin devlet başkanı, Falkland savaşı sırasında meydanda konuşma

yaparken, "zıplamayan İngilizdir" diye bağırışlardır. O kalabalıkta bacaklarından sakat biri olduğunuzu düşünün.

Sahici bir adam

Cihat Burak, "muhit yapmak gibi bir kaygım hiç olmadı" dedi. Onu çok özleyorum. Onun için sahiçilik bir yaşam tarzıydı. Birgün Fenerbahçe'deki evine beni yemeğe çağırdı. Yemek olarak sofrada elma ve haşlanmış yumurta vardı. Bu kadar sahici bir adam. Bu adamda ufak tefek yalan bile yok.

Papirüs'ün vergi mükellefi

Cemal Süreya da hiç kimsenin gitmediği kahvelere giderdi. Herkes Sabahattin Eyüboğlu'nun evine giderken, Cemal bir gün olsun gitmedi. Sonra onun 500 liraya mı ihtiyacı var, 500 liralık çalışırdı, 501 liralık değil. O Papirüs'ü çıkarıncaya kadar vergi mükellefi değildi.

Cemal Süreya Haydarpaşa lisesinde yatılı okudu. Yaz oldu mu bütün çocuklar evine memleketine giderken, Cemal o koskoca binada yapayalnız kalırdı. Cemal, arkadaşlarına masa altından para verirdi, eve giderken taksi tutsun, kadın arkadaşının yanında mahcup olmasın diye. Kadıköy'e geçerken, dostlarına vapur jetonu ikram ederdi. Hep böyle incele-

dedi. Ben de kırdım tabii.

Bilge, aslında bir üçlüden gelirdi. Özcan Ergüder, Feyyaz Kayacan, ve Bilge Karasu Anglo Sakson kültüründen gelirler. Biz onlardan çok şey umduk, umuşuz. Bilge Ankara'da kaldı, -Mavi Kent diyor Ankara'ya-, tam arınmaya girdi. Çok uzak göndermeler yaptı.

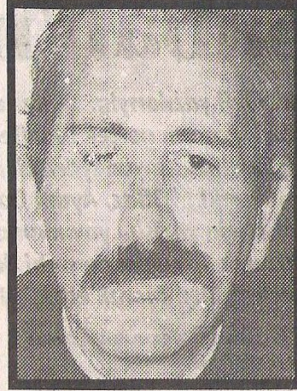
Turgut ile Edip'in genç şairler üzerinde büyük etkisi olmuştur. Daha çok da Edip'in. Şimdi şimdi Cemal'i de sevmeye başladılar. Bilmiyorlar da ondan.

Altı yaşında Zaza "müteferrika" da

Cemal Süreya üvey annelerin nasıl kemik kırıldığını bilir. Üvey annesi, İnegöl'de, kız kardeşini saçlarından tutup, kuya sarkıtmış. O 6 yaşında müteferrika'ya giriyor, Erzincan'dan sürgün Zaza ailesiyle birlikte. Ama şiirde hiç trajediye girmede, kaçındı. Gördüğü, bildiği halde şiirine trajediyi hiç sokmadı.

Köprüaltında üç Mülkiyeli

Üç Mülkiyeli, 12 Martta, Köprüaltındaki Erzurum çayevinde (ruhsatı Ümmühan Gülsüm adınaydı): Cemal Süreya, Sezai Karakoç ve Doğan Yel. Üçüde işsiz ve parasız. O gün aralarında kararlaştırdılar, burada yeniden bir araya geldiklerinde, kim önce işe girerse ilk maaşını alıp gelecek

1974 Kasım Zürih, ameliyattan sonra göz dikilmiş

yılda oldu. O yıla kadar şiirlerimi hiç basmadılar. İkinci Yeni'ye karşı "yeni formlara ihtiyaç yoktur" dediler, "Faytonla uçmuşuz", "Hamza son şarkıyı 40'a bölmüştü". Böyle dışlanmalar çok. Nahid Sırrı Örik sırf eşcinsel diye horlanıyordu. Bir de savaş boyunca babasıyla 9 yıl yurtdışında yaşamış diye.

"Bu dünyada şiirden başka bir şey yok"

1957 şubatında A Dergisi'ne katıldım. Mina Urgan'ın keşfi Akşit Göktürk, Ülkü Tamer, Kemal Özer, Edip Cansever, Erdal Öz, Hilmi Yavuz, Ferit Öngören, Adnan Özyalçınar, Demir Özlü, Onat Kutlar, Önay Sözer, Özcan Başar (Kürşat'ın amcası), Ergin Ertem, Ergin Günçe (Çatladıkapılı), Yusuf Atılgan hepsi orda. Fatih'te bir kahvede toplanılırdı. Akşit Göktürk bambaşka, okuyucu yönünden sanat eseri ve sanatçı teması üzerinde derinleşti. Hiçkimsenin bakmadığı bir pencereden baktı. Edip Cansever, "bu dünyada şiirden başka bir şey yok" dedi. Onları çok seviyorum. Çok özleyorum. Çünkü hayatları boyunca şiirde kaldılar. Edip gibi Turgut Uyar da "bu dünyada şiirden başka bir şey yok" dedi. Belki de Edip'in şiire hiç girmemesi gerekirdi. Kapalıçarşı'da dört tane dükkânı vardı. Babası büyük bir Masondu. Meyhane-den çıkıp arabaya biner, Bebek'te oteline giderdi. Ama şiire girdi ve şiirde kaldı. Edip Cansever'i en çok seven şarkıcı Muazzez Abacı'dır bilir misiniz?

İnsan nasılsa herkes öyledir

Turgut Uyar güzel bir adamdı. Edip de öyleydi. Cemal ile ben gençlikte yakışıklıydık. Sonra kadınlar Cemal'i çok severlerdi. ama profilden. Cemal de güzele yakından ve her cepheden bakardı.

Birgün Edip bana, Fenerbahçe'deki yazlık evinde "dikkat

Ben gemileri çoktan yakmışım. Uzun vadeli hiçbir şey düşünmüyorum, düşünemiyorum. Biz hayatı kaybettik. İçimden ağlamak geliyor. İyi ki ölüm var diye düşünüyorum. Ölümsüz olmak ne kötü bir şey düşünsenize.

kışı. "İş arıyorum" dedim. Galip, "Ben de iş arıyorum" diye karşılık verdi. Cemal bozuldu tabii. İşi var, evi var, her şey tıkrında vs diye. "Simurg İbo" da Ankara'da öğrenciyken, zor durumdaymış. Bir arkadaşı ondan para istemiş, "benden istemesin diye senden borç para istiyorum" demiş. Onun gibi bir şey. İnsan ne tuhaf değil mi? "İnsan nasılsa herkes öyledir", bunu bana Cemal söylemişti. Marx'tan mı okumuş, şimdi hatırlamıyorum.

Çok ayı ürküttüm

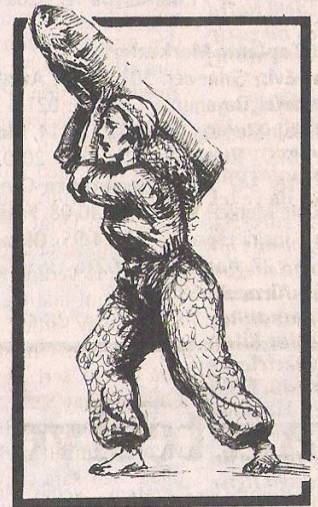
Köylü kentten köyüne dönüyor, yalnız ve ansızın karşısına bir ayı çıkıyor. Kaçış yok. Köylü çırlıçıplak soyunuyor. Ayı anadadoğma adamı görünce ters geri kaçıyor. Ben de böyle yaptım, çok ayı ürkütüp kaçır-tım.

Devamı haftaya

EXPRESS'TE TEFRIKA

Ece Ayhan'ın ilk ve tek romanı

MORÖTESİ REQUIEM ya da SIKI FUHUŞ

Ağzı bozuk bir minyatür

"Alavere ile başlıyoruz"

Ece Ayhan Çanakkale Yalı Hanı'nda şenlikte

likleri olan adamdı. Turgut Uyar da temel şeylerini hiç bozmadı. Bence Turgut'tan en çok etkilenen Bilge Karasu olmuştur. Aslında karşılıklı tabii. Ankara'da komşuydular. Belki de Bilge gizli gizli aşıkta. Turgut düzyazıdan hiç korkmadı. Yani kendi yolunda gitti. Bana sordular, "Bilge Karasu'yu niçin anmıyorsun" diye. Gerçekten hiçbir yazımda adı geçmez. Yıllar oldu, Karasu Ankara'dan gelmiş. A takımı olarak ziyaretine gittik. Yolda bana "ele aldığın Kınar Hanım, Denizkızı Eftalya, kantolar v.s gibi şeylerin zaten kendi kendine renkleri var"

diye. İlk önce Doğan Yel iş buldu, Koç Holding'te. Cemal ile Sezai üç gün bekliyor, adam gelmiyor. Vay canına insan ne tuhaf değil mi?

"Faytonla uçmuşuz"

İkinci Yeni'nin babası Sezai Karakoç'tur. Sonra Cemal Süreya gelir. İkinci Yeni İçin "bu bir Mülkiye hareketidir" dedi. Cemal bir kuyruklu yıldız gibi sevildi. Ama Maviler ve TKP şemsiyesi altında toplananlar aleyhinde konuşmaya başladılar. Çünkü sanat onlardan soruluyor. Aynı dışlamayla ben de karşı karşıyadım. 1956 yılıydı, sivrililişim bu

ECE AYHAN İLE ÇANAKKALE'DE

Evet, biz 31 kuşağıyız!

Önümüzdeki hafta ilk ve tek romanını tefrika etmeye başlayacağımız Ece Ayhan ile yapılan konuşmalar sırasında tutulan notlar bu hafta, şiirde İkinci Yeni dönemeci ve "yine" Cemal Süreya üzerinde dönerek noktalanıyor. Şair en çok onunla kendini "mıh gibi yalnız" diye takdim eden Cihat Burak'ı öznlüyor, daha doğrusu sayıklıyor... (Ü.B.)

Cemal Süreya herkese, "hangi elle 31 çekiyorsun" diye sorardı. Evet biz 31 kuşağıyız. Tesadüf tevellüt de tutuyor zaten. Ben ilk otuzbirimi Jules Verne okurken çekmişim. Cemal Süreya da ilk otuzbirini bir karikatüre çekmiştir. Yoksulluğa bak, o kadar yoksul ki, resim alacak parası bile yok. Ergin Günçe 31 konusunda tam bir uzmandı. "Sağ elinden sol eline alınca, başkasının eline vermiş gibi oluyor" derdi. Sonra solaklara sağ elle, sağ elini kullananlara sol eliyle 31 çekmeyi önerirdi, alışılmadık bir eksen de gitsin gelsin diye. Cemal Süreya da herkese hangi elle 31 çektiğini sorardı. Soracak tabii, biz 31 kuşağıyız hem de 31 doğumluyuz, sizin gibi doluya değil, hep boş ağıttık.

İncil Sesli Keçiler

Sezai Karakoç hiçbir zaman pes etmedi. Giderek içine kapandı, o da mülksüz şairlerdendir. Ama şimdi cemaati var, "İncil Sesli Keçiler"i. Mülkiyenin kantininden bir kıza sevdi. "Pin Pon" şiirini onun için yazdı. Sezai'yi yıllar önce ziyaret ettim. Artık tamamen kopmuştu. Müridleri bizi konuşturmadı, hep lafa girdiler. Cemal Süreya da ziyaret etmek istemişti ama, "benimle görüşmek için randevu alsın" deyince gitmemiş.

İsim babası Muzaffer Erdost

İkinci Yeni'yi ilk keşfeden Pazar Postası ile Muzaffer Erdost'tur, 1956'da, sadece keşfeden değil, adını koyan da odur. Oktay Rifat ise İkinci Yeni'yi 15 gün önceden keşfetti. Aynı yılın aralığında "Perçemli Sokak" adlı kitabını yazdı. Simavi'nin ödül töreninde "İkinci Yeni'nin babası benim" dedi. Buna ben ve Cemal Süreya tepki gösterdik. Çünkü İkinci Yeni'nin öncesinde hiç görünmemişti. Bana bu duruma ne diyorsun diye sordular, "insan benmerkezcidir, olabilir" dedim. Oktay'ı daha çok TKP destekledi. Genç şairleri çok etkilemiştir. Ama Enis Batur, İzzet Yasar ve Mustafa İrgat bizden, Cemal'den, benden, İlhan Berk'ten etkilendiler.

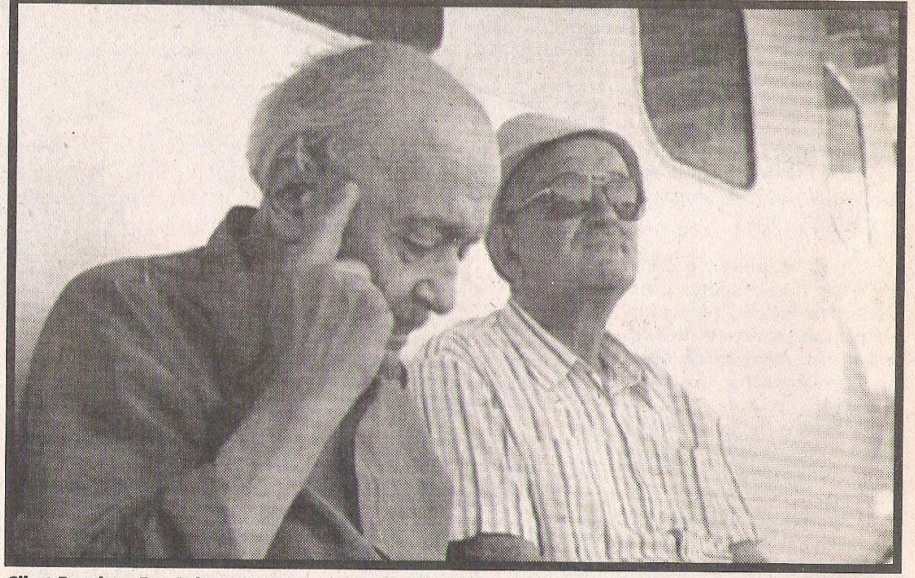
Sedat Simavi ödülü

Benim şiirde veya başka şeylerde hiç ödülüm yok. Olmamıştır. Yanılmıyorsam 1982'de Memet Fuat "Yort Savul, Çok Eski Adıyladır" ile beni aday göstermiş. Vermemişler, olacak şey değil tabii. Cemal'e de hiç ödül vermek istemişlerdir. Veya istemeye istemeye vermişlerdir. Üvercinka'nın ödülüne Arif Damar'la ortak ettiler. Çünkü sanat onlardan sorulur. İlhan Berk söylemişti, Edip Cansever, Sedat Simavi heykelciği için evine marangoz çağırıp özel mobilya yaptırmış.

Edip'in evinde içiyorlarmış, Mefaret Hanım, Nahit Hanım. Edip, Simavi heykelciğine sarılıp soytarıllık yapmaya başlamış. Mefaret Hanım, Nahit Hanım'a "yaşarken de arası çok iyi idi" demiş.

Bizim toplu fotoğrafımız bile yoktur

İkinci Yeni şiiri insanda yazmak duygusu uyandırır. Tabii aynı takım içinde. Arkadaşlar buldukları simgeleri değiştokuş ederlerdi. Bundan rahatsızlık duyulmazdı.

Cihat Burak ve Ece Ayhan. 1993 Temmuz Çanakkale. (Fotoğraf: HEKTOR)

Haliyle böyle alışverişler başlangıçta yapıldı. Mesela Turgut Uyar "Geyikli Gece"yi yazdı. Edip de, Cemal de, İlhan da bunu kullandı. Sonra fayton, Cezayir'e dair vs. şeyler takas edilmiştir. Ama evli evine köylü köyüne, herkes gitti. Bilir misiniz, biz İkinci Yenici şairler hiçbir zaman bir araya gelmedik. Bizim toplu fotoğrafımız bile yoktur.

Kendini incitmeden değişmek

Bir de tabii Behçet Necatigil var! 1958'de "Arada" kitabı çıkmıştı. İlhan Berk bana dedi ki, "bu adam bizi izliyor". Ben de "evet" dedim, ama nasıl izlemek! Sonra meydana çıktık. O da değişimi önceden sezmiş biri. Ama değişimi kendini incitmeden yaptı. Turgut Uyar "Divan"ı, Necatigil ise "Divançe"yi aynı zamanlarda çıkardılar. "Ölünün arkasından konuşursak" diye bir düzyazımda ona gönderme yapmışım, "divandı, sedirdi" diyerek. Alınmış. Sonra karşılaştık. Şiirlerini övdüm. Bunun üzerinde bana bir şiirle karşılık verdi. Hem beni eleştiriyor-sun manasında bir karşılıktı bu. Muhteşem Sünter Behçet Necatigil'in öğrencisidir. Bak Necati Cumalı, Cahit Külebi İkinci Yeni'yi izleyemedi. Melih Cevdet Anday ise sonradan izledi. Tevfik Akdağ sahici bir İkinci Yenici'dir. Nedenise adı geçmez, böyle bilinmez.

Çakmak hattı

Biz Fazıl Hüsnü Dağlarca'yı şiirin müstahkem mevkiî sayardık, alınması imkansız. Beyaz

dergisine verdiğim şiirde "meğer Çakmak hattıymış", hayalkırıklığı yani yazmışım. Çakmak hattını Fransızlar'ın ünlü Majino hattına özenen Fevzi Çakmak yaptırmıştı. Saroz körfesinde, Orhan Veli'nin askerlik yaptığı yer olan Evreşe köyünde. Hiçbir işe yaramadı, emek ve para boşuna gitti. Şimdi çobanlar buraya kakalarını yapıyorlar. Şiirimde bunu açmıyorum tabii, nereden bilsinler! Ayrıca yine o şiirimde Dağlarca'nın "Aybaşlarında Memnundu" şiirinden "Memnunuz cihandan ve hükümetten" dizesini alıntılardım. Ahmet Soysal rahatsız oldu, Dağlarca ile aramda kaldı. Beyaz'ın aynı sayısında bana cevap verdi. Hem Dağlarca'yı hem de beni çok sever. (Bir yılbaş gecesi Kadıköy'deki Vagon kuraathanesinde yapayalnız Dağlarca'yı çok şaşırtmış ve sevindirmişti.) Birgün karşılaştığımızda "neden bir sayı sonra cevap vermedin" diye sordum. Ben o şiiri Dağlarca'ya değil, genç kuşaklara yazmıştım.

Gençlere yol olsun diye

Ben kendimi yıkıyorum, gençlere yol olsun diye. Birçok kere yazdım, pek anlamadılar. İngiliz ortaçağ şairlerinden bir kadın der ki, "sana yol olsun diye soyunuyorum". Sevgilisi ilk hareketi yapamaz, çekinir utandır. Soyunsun diye. Kadın mahçup sevgilisini rahatlatmak için, adama yol olsun, soyunsun diye. Ben de gençlere yol olsun diye soyunuyorum. Bir kısmı fantazi ama bir kısmı doğru! Benden başka Türk edebiyatında bunu yapan bilmiyo-

rum. Varsa çıksın ortaya. İyi ki ölüm var. Sözüüm iyimser bir söz aslında. Ya ölüm olmasaydı? Felaket bir şey bu. Ölümsüzlük kadar felaket bir şey yok dünyada. İyimser bir bakış açısı bu.

İkinci Yeni atlası

Cemal Süreya ile TRT2'den birileri ölümüne yakın evinde röportaj yapmıştı. Bir ara muhabir İkinci Yeni'nin ne olduğunu, nasıl tarif edilebileceğini sordu. Cemal çok güzel bir öykü ile İkinci Yeni'yi anlattı. Sonradan bunu yazdı mı bilmiyorum ama, kitaplarına girmemişse büyük kayıptır. Cemal ayaktaydı ve elinde kadehi vardı. "Bunun için önce masaya bir atlas açacaksınız ama, denizler, nehirler yere dökülecek diye korkmayacaksınız" diyerek söze girdi. "Farzedin ki" dedi, "Ortaköy'de sevgilinizle kavga ediyorsunuz. Öyle bir laf ediyor ki, zivanadan çıkıp kıza denize atıyorsunuz, sonra arkasından kendinizi de. Sarayburnu'ndan Marmara'ya, Çanakkale boğazından Ege'ye atıyorsunuz. Mesina boğazından geçip Cebelitarık'tan Atlas okyanusuna çıkıyorsunuz. Barbados'tan Jamaika'ya, oradan Panama kanalını aşip Büyük okyanusa geçiyorsunuz. Cava ile Sumatra arasında Hint okyanusuna, derken Kızıldenize giriyorsunuz. Süveyş'ten geçip, Limasol açıklarından Meis'i görüyorsunuz. Oradan dönüp bizim denize giriyorsunuz. Nihayet kız Burgaz adasında karaya çıkıyor. Ardından da siz. Kızı yakalayıp kalın bir dut ağacına bağlıyorsunuz. Sonra ona zorla çingene müziği dinletiyorsunuz. İşte İkinci Yeni budur."

